

Vragen en antwoorden kapitaalverzekeringen: tijdklemmen en andere wijzigingen 2017

01-12-2017 | Door Kees van Oostwaard
werkzaam bij Fiscale Zaken VIVAT



Alle wijzigingen in 2017 voor kapitaalverzekeringen - en die van het vervallen van de tijdklemmen in het bijzonder - nopen de Belastingdienst tot het publiceren van nieuwe vragen en antwoorden. Dat is een goede zaak! Kanttekening is wel dat sommige antwoorden ter discussie gesteld kunnen worden. In dit artikel geef ik een overzicht van de meest in het oog springende antwoorden.

De vragen en antwoorden hebben betrekking op zowel KEW als Brede Herwaarderings kapitaalverzekeringen. De Belastingdienst maakt onderscheid in vier perioden:

- vóór 1 januari 2013;
- vanaf 1 januari 2013 tot en met 31 december 2016;
- vanaf 1 januari 2017 tot en met 31 maart 2017; en
- vanaf 1 april 2017.



Algemeen

Het inhoudelijke deel van het besluit start met een uitleg van de begrippen Brede Herwaarderings-kapitaalverzekering en de Kapitaalverzekering Eigen Woning (KEW), de Spaarrekening Eigen Woning (SEW) en het Beleggingsrecht Eigen Woning (BEW). Dit wordt gevolgd door een uiteenzetting van de wijzigingen in wet- en regelgeving per 1 januari 2013, per 1 januari 2017 en per 1 april 2017.

Dit is handig voor de belastingplichtige die niet zo veel weet van de wetgeving rondom kapitaalverzekeringen, maar overbodig voor de financiële professional.

Met de kanttekening dat het voor de leek - en dat zijn de meeste belastingplichtigen - toch een heel lastig te begrijpen uitleg is.

Vragen en antwoorden

Pas halverwege het document (van 16 pagina's) komen de inhoudelijke vragen en antwoorden aan bod. De eerste vragen sla ik over, omdat die geen nieuws bevatten.

Uitkeringsvrijstelling bij fictieve uitkering (onderdeel E6)

De Belastingdienst geeft aan dat een belastingplichtige zes maanden na een fictief uitkeringsmoment alsnog gebruik kan maken van de uitkeringsvrijstelling als hij binnen die periode de kapitaalverzekering daadwerkelijk tot uitkering laat komen en daarmee de eigenwoningschuld zoveel als mogelijk aflost.

Mocht de kapitaalverzekering vóór 1 april 2017 fictief tot uitkering zijn gekomen, moet de kapitaalverzekering wel hebben voldaan aan vrijstellingsvoorwaarden van de Wet IB 2001. Uitzondering geldt voor situaties waarop het Besluit vervallen tijdklemmen van toepassing is.

Commentaar

Dit is een helder antwoord met praktisch nut. Alleen komt het voor fictieve uitkeringen van vóór 1 april 2017 te laat. De zes maandstermijn is daarvoor al verstreken.

Verkorte premieduur (onderdeel E7)

De vraag of een belastingplichtige de uitkeringsvrijstelling behoudt als zijn kapitaalverzekering een verkorte premieduur kent, wordt bevestigend beantwoord. Voorwaarde is dat in de overeenkomst vóór 1 april 2017 al was voorzien in de mogelijkheid van een verkorte premieduur van ten minste 15 jaar.

Commentaar

De strekking van dit antwoord is niet geheel duidelijk. Het zal niet vaak voorkomen dat een verzekeraar niet zal willen meewerken aan een verkorte premieduur. Wel is het de vraag of dit altijd expliciet in de voorwaarden van een kapitaalverzekering staat. En dan blijft de vraag: mag een verkorte premieduur dan niet?

Premievrijmaken (onderdeel E8)

Een belastingplichtige die een kapitaalverzekering binnen 15 jaar premievrij maakt, verliest de uitkeringsvrijstelling. Dit geldt zowel vóór als op of na 1 april 2017.

Commentaar

Bijna het kortste antwoord van het document, maar met grote impact. Afkopen binnen 15 jaar met behoud van de uitkeringsvrijstelling kan wel, premievrijmaken binnen die termijn niet. Naar aanleiding van het verschijnen van [het vernieuwde besluit kapitaalverzekeringen](#) heb ik al betoogd¹ dat sprake is van een kromme redenering: de afkoopmogelijkheid zonder fiscale sanctie wordt niet gezien als aantasting van het spaarkarakter (terwijl het spaarsaldo compleet verdwijnt), en premievrijmaking - waarbij het spaarsaldo blijft staan en nog kan renderen - wordt wel gezien als aantasting van het spaarkarakter. In de tussentijd is blijkbaar niet het inzicht gekomen dat dit heel erg krom is.

Verkorte looptijd (onderdeel E9)

De Belastingdienst geeft aan dat het tussentijds verkorten van de looptijd van een premiebetalende kapitaalverzekering betekent dat de premieduur ook wordt verkort. Voor een verkorte premieduur geldt dat er ten minste 15 jaar jaarlijks (onafgebroken) premie moet worden betaald om in aanmerking te komen voor de uitkeringsvrijstel-

ling. Verwezen wordt naar het antwoord op vraag 7. Volgens de Belastingdienst is deze voorwaarde dan ook van toepassing op het tussentijds verkorten van de looptijd. Voor de KEW betekent het tussentijds verkorten van de looptijd tot minder dan 15 jaar fictieve afkoop. Voor een Brede Herwaardering-kapitaalverzekering is het gevolg dat geen recht op de uitkeringsvrijstelling bestaat.

Commentaar

Naar mijn mening wordt ook hier de plank misgeslagen. Ik wil zeker niet stellen dat het verkorten van de looptijd nimmer negatieve gevolgen zou mogen hebben, maar bij voorbaat wel negatieve gevolgen hieraan verbinden, past wat mij betreft ook niet. Afkopen na bijvoorbeeld 11 jaar is wel toegestaan, maar de looptijd op een eerder moment al verkorten naar 11 jaar mag niet. Stel dat sprake is van een KEW waarbij in jaar 7 wordt besloten de looptijd te verkorten naar 11 jaar. Als na die 11 jaar met de uitkering de eigenwoningschuld wordt afgelost is er eigenlijk geen verschil, afgezien van het moment waarop wordt besloten de looptijd te verkorten. Maar het antwoord staat ook haaks op de tekst in de nieuwsbrief van de Belastingdienst over dit onderwerp van juli dit jaar:

“Overigens leidt het in de KEW-polis verkorten van de looptijd tot een periode korter dan 15 jaar niet langer tot een verboden handeling. De betreffende bepaling die in artikel 10bis.4, tweede lid onderdeel b Wet IB2001, was opgenomen is per 1-4-2017 vervallen.” Bovendien staat in de nieuwsbrief dat verzekeraars in dergelijke situaties geen renseignement moeten opmaken.

Zou dan ook graag toegelicht zien waarom dit antwoord nu is gegeven.

Gedeeltelijke aflossing eigenwoningschuld of restschuld en andere besteding (onderdelen E13 en E14)

De uitkeringsvrijstelling is niet van toepassing als een belastingplichtige met de uitkering uit een KEW een gedeelte van de eigenwoningschuld of de restschuld aflost en het overige gedeelte voor andere doeleinden gebruikt (ook niet voor zover met de uitkering wel de eigenwoningschuld of de restschuld is afgelost). Met de kapitaalsuitkering moet dus zoveel als mogelijk de eigenwoningschuld en/of de restschuld worden afgelost.

¹ Zie [‘Vervallen tijdsklemmen: het vervolg’](#) *Financieel Actief*, 24 mei 2017

Commentaar

Een voor de hand liggend antwoord dat in de praktijk al gangbaar is.

Aflossing nieuwe, annuïtaire eigenwoningsschuld (onderdeel E15)

Met een uitkering uit een KEW mag een nieuwe annuïtaire eigenwoningsschuld worden afgelost.

Commentaar

Dus ook als de belastingplichtige nog bijvoorbeeld een aflossingsvrije eigenwoningsschuld van voor 2013 heeft, mag hij er voor kiezen om zonder fiscaal nadelige gevolgen te kiezen voor aflossing van de annuïtaire eigenwoningsschuld. Dit is geheel conform de wettekst.

Overschrijding bandbreedte (onderdeel E19)

In dit onderdeel worden de twee situaties beschreven waarin de bandbreedte van 1:10 overschreden mag worden:

- bij incidentele fouten (tot een maximum van 1:11)
- door aanpassing van de premie als gevolg van het aflopen van een rentevastperiode van de aan de KEW gekoppelde eigenwoningsschuld tijdens de looptijd

Er ontstaat geen nieuwe bandbreedte. Voor de toekomst blijft de oorspronkelijk bandbreedte gelden.

Commentaar

Op zich een duidelijke en bekende tekst uit het Verzamelbesluit kapitaalverzekeringen.

Aflopen van de rentevastperiode (onderdeel E20)

Onder het aflopen van de rentevastperiode wordt in dit kader verstaan:

- het tussentijds openbreken van het contract om de eigenwoningsschuld aan te passen;
- het wijzigen van de rente als gevolg van een verhuizing;
- het kiezen voor een andere aanbieder die bijvoorbeeld een lagere rente aanbiedt.

Als de jaarpremie wijzigt door een andere oorzaak geldt de in paragraaf 3.1.1 van het Verzamelbesluit kapitaalverzekeringen opgenomen goedkeuring niet.

Commentaar

De tekst komt streng over en dat is op zich niet erg. Maar wel beschouwd wordt het belangrijkste vergeten: in de opsomming ontbreekt de meest simpelste vorm namelijk het reguliere einde van de rentevasttermijn. Dus de klant heeft de rente voor bijvoorbeeld tien jaar vastgezet en die tien jaar zijn voorbij. Neem je de tekst van dit onderdeel letterlijk, dan geldt de goedkeuring niet. Zal vast niet de bedoeling zijn van dit antwoord ...

Bandbreedte voor toepassing goedkeuring (onderdeel E21)

Vraag bij dit onderdeel is wat in paragraaf 3.1.2 van het [Verzamelbesluit kapitaalverzekeringen](#) wordt bedoeld met de voorwaarde dat de bandbreedte van vóór de toepassing van de goedkeuring bepalend blijft.

De Belastingdienst geeft aan dat gaat om de oorspronkelijke bandbreedte van vóór de aanvang van de nieuwe rentevastperiode (dus vóór overschrijding van de wettelijke bandbreedte van 1:10). Dit betekent dat in het geval de bandbreedte vóór deze overschrijding kleiner is dan 1:10, op dat moment de laagste en de hoogste premie nog niet vaststaan. De premie kan nog omhoog en omlaag totdat de maximale bandbreedte van 1:10 is bereikt.

De Belastingdienst geeft een zestal voorbeelden, waarvan ik de eerste hier citeer: *“A betaalt jaarlijks € 600 aan premie voor zijn KEW. In het eerste jaar heeft hij een extra storting gedaan van € 3.000. Zijn bandbreedte is daarmee 1:6. De jaarpremie valt hiermee binnen de wettelijke toegestane bandbreedte van 1:10. A kan met de premie nog omlaag tot € 360 of omhoog tot € 6.000.*

In 2015 loopt zijn rentevastperiode af en wordt er een nieuwe rentevastperiode overeengekomen met een lagere rente. Als gevolg hiervan wordt de jaarpremie € 6.100. A voldoet daardoor niet meer aan de wettelijk toegestane bandbreedte van 1:10. Op grond van de goedkeuring heeft dit echter niet tot gevolg dat de KEW niet aan de wettelijke bandbreedte-eis voldoet. De oorspronkelijke bandbreedte van vóór de goedkeuring, 1:6 blijft bepalend voor de toekomst. In de toekomst kan A de premie nog tot € 360 verlagen of tot € 6.000 verhogen.”

Ook het laatste voorbeeld is het vermelden waard. Daarin is de maximale bandbreedte vast komen te staan en besluit de belastingplichtige de looptijd van de KEW aanzienlijk te verkorten. Om toch het gegarandeerde kapitaal te behalen, stijgt de premie dusdanig dat deze meer bedraagt dan de hoogste toegestane jaarpremie op basis van de geldende bandbreedte van 1:10. Dit valt niet onder de goedkeuring van het [Verzamelbesluit kapitaalverzekeringen](#). “De goedkeuring geldt alleen voor wijzigingen van de premie die een direct gevolg zijn van de wijziging in de eigenwoning-rente door het aflopen van een rentevastperiode. Een aanpassing van de looptijd valt hier niet onder (zie vraag 20).”

Commentaar

Kan me vinden in de in dit onderdeel gegeven voorbeelden. De enige kritische noot is wel dat het minder toegevoegde waarde heeft om een voorbeeld op te nemen waarin de bandbreedte niet wordt overschreden, aangezien het nu net om die bandbreedte gaat. Hieruit blijkt dat het document voor een breed publiek bedoeld is. Vraag is wat mij betreft wel of het brede publiek echt iets kan met dit document.

Overschrijding bandbreedte bij BHW-kapitaalverzekering (onderdeel E23)

De vraag of een belastingplichtige gebruik kan maken van de uitkeringsvrijstelling als een BHW-kapitaalverzekering in juni 2017 tot uitkering is gekomen en in 2010 buiten de bandbreedte is getreden door aanpassing van de premie als gevolg van het aflopen van een rentevastperiode, wordt bevestigend beantwoord. De goedkeuring geldt namelijk ook voor kapitaalverzekeringen waarin de bandbreedte als gevolg van het aflopen van een rentevastperiode al vóór de inwerkingtreding van paragraaf 3.1.2 van het [Verzamelbesluit kapitaalverzekeringen](#) is overschreden.

Commentaar

Hoewel het antwoord voor de hand lijkt te liggen, is deze bevestiging prettig voor de praktijk.

Interessanter zou een antwoord zijn geweest op de vraag hoe om te gaan met een KEW waarbij in het verleden de bandbreedte is overschreden door aanpassing van de premie als gevolg van het aflopen van een rentevastperiode. Nu ben ik bang dat ik het antwoord op die vraag wel ken. Complicerende factor hierbij is dat in dergelijke gevallen niet zelden de kapitaalverzekering - indien mogelijk - beëindigd zal zijn.

Maar stel nu dat de kapitaalverzekering in stand is gebleven en de verzekeraar (of de bank in het geval van een SEW of BEW) de bandbreedteoverschrijding heeft gerenseigneerd. Herstel is dan wat mij betreft niet ondenkbaar. Maar uitsluitel hebben we hier dus nu niet over.

Mogelijkheden van herstel van de premie (onderdeel E24)

De Belastingdienst gaat in dit onderdeel in op de mogelijkheid van herstel van de premie voor zowel een KEW of een BHW-kapitaalverzekering. Het gaat dan om de situatie waarin de premie in het verleden niet volledig is aangepast om binnen de bandbreedte van 1:10 te blijven. Hierdoor gaat de belastingplichtige het oorspronkelijke gegarandeerde kapitaal of het doelkapitaal niet meer halen. Dan mag de jaarpremie zodanig worden aangepast om op die manier het oorspronkelijke gegarandeerde kapitaal of het doelkapitaal alsnog te halen. Het herstel kan zowel door een aanpassing van de jaarpremie met terugwerkende kracht tot het moment van de wijziging, door de storting van een bedrag ineens ter grootte van de te weinig betaalde premie vanaf het moment van de wijziging of door een hogere premie in de toekomst.

Commentaar

Dit is een welkome goedkeuring, met name door de keuzemogelijkheden voor de manier van oplossen.

Extra storting (onderdeel E25)

De Belastingdienst behandelt de casus waarbij de oorspronkelijke jaarpremie voor een KEW lag op basis van een bandbreedte van 1:6 (€ 600 - € 3.600).

De premie wordt € 6.100 per jaar door een rentewijziging als gevolg van de afloop van de rentevastperiode. Vraag is dan of de belastingplichtige daarna nog een extra storting kan doen.

De Belastingdienst stelt dat voor de beoordeling of de belastingplichtige een extra storting kan doen, de oorspronkelijke bandbreedte moet worden gehanteerd (in dit voorbeeld 1:6). Dat betekent dat de extra storting binnen de wettelijke bandbreedte van 1:10 (tussen € 600 en € 6.000) moet blijven uitgaande van de oorspronkelijke jaarpremie.

Aangezien de nieuwe jaarpremie meer bedraagt dan de maximaal toegestane jaarpremie van € 6.000, is een extra storting niet mogelijk. Deze extra storting zou dan tot overschrijding van de bandbreedte-eis leiden.

Commentaar

Zolang de premie op jaarbasis € 6.100 blijft is het antwoord wel te begrijpen. In het antwoord zou wellicht gelezen kunnen worden dat nimmer meer een extra storting mogelijk zou zijn. Dat is niet het geval. Mocht de premie op jaarbasis op enig moment onder de € 6.000 uitkomen, is een extra storting wel degelijk weer mogelijk. Bovendien kan worden betoogd dat de oorspronkelijke bandbreedte € 600 - € 3.600 was (en dus niet € 600 - € 6.000), en dat dus de premie op enig moment nog verlaagd zou kunnen worden tot € 360. Daarover geeft dit antwoord geen uitsluitsel.

Slotopmerkingen

Vragen en antwoorden zijn vaak nuttig voor de praktijk. Dat geldt ook voor een deel van deze nieuw gepubliceerde vragen en antwoorden. Echter, sommige antwoorden zijn voor discussie vatbaar. Sterker nog: een van de antwoorden - over duurverkorting - staat haaks op een eerder dit jaar gegeven uitleg. Ook het oogmerk om de vragen en antwoorden voor een breder publiek toegankelijk te maken, lijkt niet helemaal gelukkig gekozen.

FA